

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa

Uniwersytet Rzeszowski

OCENA STANU KAPITAŁU INTELEKTUALNEGO PRZEDSIĘBIORSTW PODKARPACIA NA PODSTAWIE WYNIKÓW BADAŃ EMPIRYCZNYCH

Streszczenie: Kapitał intelektualny jest jednym z najważniejszych czynników wpływających na konkurencyjność przedsiębiorstw. Celem artykułu jest prezentacja wyników badań empirycznych wybranych aspektów oceny poziomu kapitału intelektualnego podmiotów zorganizowanych. W procesie badawczym wykorzystano metodę ankietową i narzędzia statystyczne. Wyniki przedstawiono w tabelach. Okresem badawczym był rok 2010. W badaniach uwzględniono 62 cechy kapitału intelektualnego. Wyniki badań pokazały, że stan kapitału intelektualnego w badanej grupie 122 podmiotów gospodarczych znajduje się jeszcze na relatywnie niskim poziomie.

Słowa kluczowe: kapitał intelektualny, przedsiębiorstwo, cecha statystyczna.

1. Wstęp

Współczesne organizacje funkcjonują w realiach gospodarki opartej na wiedzy, w której kluczowym czynnikiem sukcesu jest stopień wykorzystania kapitału intelektualnego (KI). Jego stan warunkuje bowiem: innowacyjność rozwiązań (co zasadniczo poprawia poziom brandu), elastyczność funkcjonowania, popularyzowanie nowych idei, efektywne doskonalenie procesów biznesowych i operacyjnych, skuteczne uczenie się np. wytwarzania konkurencyjnych produktów, a także profesjonalne i inteligentne zarządzanie informacją oraz wiedzą¹. Ważne jest więc mierzenie stanu KI np. za pomocą VAIC (wskaźnik intelektualnej wartości dodanej) oraz stymulowanie jego wzrostu². Kreatywny personel zazwyczaj może bowiem poprawiać stan goodwillu oraz zwykle jest akceleratorem sukcesów rynkowych. Wartość przedsiębiorstw posiadających skuteczną i realną zdolność do osiągnięcia sukcesów w gospodarczej rywalizacji kreowana jest przede wszystkim przez ich kapitał intelektualny. EVA takich organizacji przekracza kilkakrotnie, a niekiedy nawet kilkanaście razy ich wartość księgową, co podkreśla duże znaczenie aktywów niematerialnych.

¹ S. Čarnický, K.W. Krupa, P. Skotny, *Business Intelligence: theory and practice*, Publishing House of Rzeszow University, Rzeszow – Košice 2011.

² M.L. Zyla, *Fair Value Measurements. Practical Guidance and Implementation*, Wiley 2010.

Celem naukowym artykułu jest przedstawienie wyników badań dotyczących kapitału intelektualnego przedsiębiorstw prowadzących działalność w województwie podkarpackim. Badania zostały przeprowadzone w ramach projektu badawczego *Kapitał intelektualny jako akcelerator rozwoju społeczeństwa informacyjnego*³. Nadzrędnym celem naukowym projektu jest opracowanie metodologii kwantyfikacji KI w podkarpackich przedsiębiorstwach oraz budowa akceleratorów wzmacniających efektywność wykorzystania tego kapitału przez pracowników podmiotów funkcjonujących w realiach społeczeństwa informacyjnego.

Niniejsze opracowanie ma charakter przyczynkowy. Dotyczy zagadnienia pochodnego od problemu głównego projektu. Podrzędny problem naukowy opracowania określa następujące pytanie badawcze: Jaki jest stan kapitału intelektualnego MŚP Podkarpacia? Udzielenie odpowiedzi na to pytanie uzupełni istniejącą w tym obszarze wiedzę oraz przyczyni się do powiększenia dorobku naukowego z zakresu zarządzania kapitałem intelektualnym. Niewątpliwie wskaże również obszary krytyczne, istotne zarówno dla teorii, jak i praktyki gospodarczej, w których niezbędne jest zaproponowanie nowych lub modyfikacja istniejących rozwiązań. Współczesnie jest to wyjątkowo istotne z punktu widzenia identyfikacji:

- instrumentów poprawy sytuacji ekonomiczno-finansowej nie tylko podmiotów gospodarczych, ale również regionu,
- przyspieszenia rozwoju lewarowej roli społeczeństwa informacyjnego na Podkarpaciu⁴.

2. Problem definiowania kapitału intelektualnego

Zasadniczym problemem są trudności z jednoznacznym i precyzyjnym zdefiniowaniem istoty roli kapitału intelektualnego i skwantyfikowaniem jego stargetowej roli⁵. W polskiej literaturze przedmiotu istnieje obecnie wiele propozycji w tym zakresie, które często odnoszą się również do różnych pokrewnych pojęć, np: aktywa ukryte, aktywa niewidzialne, aktywa niematerialne, aktywa niefinansowe, czy też kapitał wiedzy⁶.

³ Projekt jest realizowany przez Zakład Ekonomiki Inwestycji i Zarządzania Strategicznego Wydziału Ekonomii Uniwersytetu Rzeszowskiego w Rzeszowie (Projekt badawczy MNiSW ID 92640 N N115 408840, *Kapitał intelektualny jako akcelerator rozwoju społeczeństwa informacyjnego*).

⁴ M. Tkáč, M. Babiak, K.W. Krupa, *Lewarowa siła personelu MSP (rezultaty międzynarodowych badań)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2012.

⁵ L. Moore, L. Craig, *Intellectual Capital in Enterprise Success: Strategy Revisited*, Wiley, 2008; A.I. Poltorak, P.J. Lerner, *Essentials of Intellectual Property: Law, Economics, and Strategy*, Wiley 2011.

⁶ Genezę oraz różne ujęcia definicyjne kapitału intelektualnego omawiają szczegółowo np.: S. Kasiewicz, W. Rogowski, M. Kicińska, *Kapitał intelektualny. Spojrzenie z perspektywy interesariuszy*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006, s. 70-71; M. Kolarz, *Znaczenie wiedzy i kapitału intelektualnego we współczesnej gospodarce i organizacji*, [w:] *Kapitał ludzki w dobie integracji i globalizacji*, red. B. Kożusznik, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2005, s. 84-85; M. Mroziwski,

Tabela 1. Przykładowe definicje kapitału intelektualnego i jego cechy charakterystyczne

Autor	Definicja kapitału intelektualnego
T. Stewart	Jest to materiał intelektualny, na który składają się: wiedza, informacja, własność intelektualna i doświadczenie, które może być wykorzystywane do tworzenia bogactwa.
L. Edvinsson	Jest to wiedza, która może być zamieniona na wartość.
L. Edvinsson, M.S. Malone	Są to: wiedza, doświadczenie, technologia organizacyjna, stosunki z klientami oraz umiejętności zawodowe, które pozwalają firmie osiągnąć przewagę konkurencyjną. Ponadto autorzy twierdzą, że kapitał intelektualny nie ma charakteru aktywów, ale zobowiązań, czyli jest kapitałem pożyczonym od różnych grup, m.in. klientów, pracowników.
G. Roos, J. Roos	Jest to suma ukrytych aktywów nieuwzględnionych w sprawozdaniach finansowych, obejmująca zarówno to, co zostaje w głowach pracowników, jak i to, co zostaje po wyjściu pracowników do domu.
OECD	Jest ekonomiczną wartością dwóch kategorii nienamacalnych aktywów przedsiębiorstwa: kapitału organizacyjnego (strukturalnego) i kapitału ludzkiego.

Źródło: M. Bąk, *Uwagi na temat pojęcia i klasyfikacji wartości niematerialnych*, [w:] *Informacyjna funkcja rachunkowości w gospodarce współczesnej*, red. A. Dydalewicz, G. Klamecka-Roszkowska, J. Sikorski, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2008, s. 185.

W tabeli 1 zaprezentowano kilka definicji kapitału intelektualnego różnych autorów i OECD. Jej analiza wskazuje, iż poszczególni autorzy prezentują dość zróżnicowane stanowiska dotyczące poszczególnych elementów kapitału intelektualnego. Można więc sformułować konkluzję, że istnienie wielu definicji kapitału intelektualnego pośrednio potwierdza jego ogromne znaczenie w funkcjonowaniu i rozwoju nowoczesnej organizacji.

3. Cel badania, hipoteza badawcza, wykorzystane metody i opis przebiegu badań

Celem przeprowadzonego badania empirycznego było dokonanie oceny stanu kapitału intelektualnego wybranych podmiotów zorganizowanych Podkarpacia. Przyjęta hipoteza badawcza głosi, że przeciętny poziom kapitału intelektualnego w podkarpackich podmiotach znajduje się na niskim poziomie.

Charakter celu i hipotezy badawczej wymaga sformułowania założenia badawczego, dotyczącego definicji kapitału intelektualnego. Na potrzeby prowadzonych analiz przyjęto roboczą definicję, która brzmi następująco: „Kapitał intelektualny to połączona wiedza, umiejętności, zdolności i innowacyjność poszczególnych pracowników przedsiębiorstwa do sprawnego wykonywania zadań oraz wartość

przedsiębiorstwa, kultura organizacyjna i informatyczna, filozofia i strategia funkcjonowania na innowacyjnym rynku, zdolność przedsiębiorstwa do wspierania produktywności pracowników, eksploatowane systemy informatyczne i bazy danych, struktury organizacyjne, patenty i znaki handlowe”.

W badaniu posłużono się następującymi metodami badań naukowych:

- wywiadem skategoryzowanym i swobodnym,
- metodą ankietową,
- metodą statystyczną.

Pierwszy etap procesu postępowania badawczego stanowiły studia literaturowe i analizy przypadków. Uzyskana wiedza posłużyła do konstrukcji następnych faz badawczych. Drugim etapem było opracowanie narzędzi badawczych. Efektem było zbudowanie kwestionariuszy ankietowych. Oprócz pytań zamkniętych skonstruowano również wiele pytań otwartych. Możliwy był zatem pomiar poszczególnych cech statystycznych na tzw. mocnej skali ilorazowej. Trzeci etap polegał na przygotowaniu bazy przedsiębiorstw, natomiast czwartym stadium procesu postępowania badawczego było przeprowadzenie badań pilotażowych. Etapem piątym były badania na 122-elementowej próbie badawczej, w której znalazły się głównie małe i średnie podmioty zorganizowane (wg kryterium zatrudnienia) o różnym profilu działalności (usługowe, handlowe i produkcyjne). Dobór próby miał charakter ekspercki. Zespół badawczy dokonał doboru jednostek do próby, bazując na bardzo dobrej znajomości badanych zjawisk. W próbie znalazły się zatem jednostki typowe w opinii prowadzących badanie, dobrze reprezentujące całą populację generalną.

Etap szósty polegał na przeprowadzeniu badań właściwych. Okresem badawczym był rok 2010. Kwestionariusze ankietowe zostały rozesłane do respondentów pocztą tradycyjną i elektroniczną. Nie wszyscy respondenci odesłali kompletnie wypełnione ankiety, ale pomimo to podjęto decyzję o niewykluczeniu ich z badań. Odsetek braku odpowiedzi stanowi bowiem istotną wartość poznawczą.

Etapem siódmym było opracowanie wyników uzyskanych na podstawie przeprowadzonych badań. W tym celu wykorzystano metodę statystyczną. Ostatni – ósmy etap – polegał na analizie wyników i sformułowaniu wniosków. Efekty tej fazy badawczej zaprezentowano poniżej.

4. Wyniki badań

Poniżej przedstawiono wyniki przeprowadzonych badań. Do opisu poziomu badanego zjawiska posłużono się cechami ilościowymi i jakościowymi. Cechy ilościowe zdefiniowano następująco:

X_1 – odsetek osób dysponujących wszystkimi niezbędnymi narzędziami pracy umożliwiającymi sprawną realizację zadań,

X_2 – odsetek procesów, w których obowiązują standardy,

X_3 – odsetek nowych produktów wprowadzonych na rynek w ciągu ostatnich pięciu lat w ogólnej liczbie produktów,

- X_4 – udział stałych dostawców w ogólnej liczbie dostawców,
 X_5 – udział pracowników kluczowych⁷ w ogólnej liczbie zatrudnionych,
 X_6 – odsetek pracowników kluczowych z wykształceniem podstawowym i średnim,
 X_7 – odsetek pracowników kluczowych z wykształceniem wyższym,
 X_8 – doświadczenie zawodowe w branży na stanowiskach kluczowych < 5 lat (odsetek),
 X_9 – doświadczenie zawodowe w branży na stanowiskach kluczowych 5-10 lat (odsetek),
 X_{10} – doświadczenie zawodowe w branży na stanowiskach kluczowych > 5 lat (odsetek),
 X_{11} – długość zatrudnienia w przedsiębiorstwie na stanowiskach kluczowych < 2 lat (odsetek),
 X_{12} – długość zatrudnienia w przedsiębiorstwie na stanowiskach kluczowych 2-5 lat (odsetek),
 X_{13} – długość zatrudnienia w przedsiębiorstwie na stanowiskach kluczowych > 5 lat (odsetek),
 X_{14} – odsetek pracowników posiadających odpowiednie kwalifikacje do pełnienia określonych funkcji w odniesieniu do potrzeb przedsiębiorstwa,
 X_{15} – odsetek osób korzystających w pracy z komputera (przynajmniej raz w tygodniu).

W tabeli 2 przedstawiono podstawowe parametry opisowe ilościowych cech statystycznych. Ponadto dla każdej cechy podano odsetek respondentów, którzy nie udzielili żadnej odpowiedzi.

Tabela 2. Parametry opisowe ilościowych cech statystycznych dotyczących kapitału intelektualnego badanej grupy 122 podkarpackich przedsiębiorstw w 2010 roku

Cecha	Odsetek braku odpowiedzi	Podstawowe parametry opisowe poszczególnych cech						
		min	max	średnia	odch. std.	wsp. zmn. (%)	moda (liczność mody)	mediana
1	2	3	4	5	6	7	8	9
X_1	26,2	8	100	89,0	20,4	22,9	100 (51)	100
X_2	54,9	10	100	78,4	23,9	30,5	100 (18)	80
X_3	47,5	0	60	12,3	14,8	120,3	0 (15)	7
X_4	38,5	11	100	68,7	23,8	34,6	80 (13)	80
X_5	47,5	5	100	45,3	31,3	69,1	20 (9)	41
X_6	33,6	0	100	44,9	34,5	76,8	0 (13)	46
X_7	33,6	0	100	55,1	34,5	62,6	100 (13)	55

⁷ Pracownik kluczowy to pracownik kształtujący wyniki przedsiębiorstwa w sposób bezpośredni.

Tabela 2, cd.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
X_8	37,7	0	100	17,8	22,8	128,1	0 (25)	9
X_9	37,7	0	100	41,1	34,8	84,7	100 (13)	30
X_{10}	37,7	0	100	41,1	36,5	88,8	0 (20)	39
X_{11}	39,3	0	85	8,3	14,3	172,3	0 (37)	1
X_{12}	39,3	0	100	29,3	31,1	106,1	0 (16)	20
X_{13}	39,3	0	100	62,4	35,6	57,1	100 (16)	70
X_{14}	25,4	7	100	81,7	23,5	28,8	100 (37)	90
X_{15}	13,1	7	100	63,2	32,6	51,6	100 (31)	67

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Wykorzystując test normalności Shapiro-Wilka sprawdzono, czy rozkłady empiryczne cech ilościowych są zgodne z rozkładem normalnym. Obliczenia przeprowadzono w programie Statistica 8.0, a wyniki zawarto w tab. 3.

Tabela 3. Wyniki testu normalności Shapiro-Wilka

Cecha	N	W	p	Cecha	N	W	p
X_1	90	0,5998	0,0000	X_9	76	0,8763	0,0000
X_2	55	0,8264	0,0000	X_{10}	76	0,8702	0,0000
X_3	64	0,7957	0,0000	X_{11}	74	0,6289	0,0000
X_4	75	0,8925	0,0000	X_{12}	74	0,8188	0,0000
X_5	64	0,8899	0,0000	X_{13}	74	0,8575	0,0000
X_6	81	0,9126	0,0000	X_{14}	91	0,7865	0,0000
X_7	81	0,9126	0,0000	X_{15}	106	0,8640	0,0000
X_8	76	0,7822	0,0000				

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W tabeli 4 zaprezentowano wyniki badań cech jakościowych. Podano również odsetek ankietowanych, którzy nie udzielili odpowiedzi na kolejne pytania.

Tabela 4. Wyniki badań jakościowych cech statystycznych opisujących kapitał intelektualny w badanej grupie 122 przedsiębiorstw Podkarpacia w 2010 roku

Cecha	Wariant cechy		Odsetek braku odpowiedzi
	tak (%)	nie (%)	
1	2	3	4
Posiadanie systemu zarządzania zgodnego z ISO 9001	37,7	52,5	9,8
Posiadanie systemu zarządzania BHP (OHSAS, PN 18001)	4,9	85,3	9,8
Posiadanie systemu zarządzania zgodnego z ISO 14001	6,6	83,6	9,8

1	2	3	4
Posiadanie innego systemu zarządzania	29,5	60,7	9,8
Brak systemu zarządzania	35,2	55,0	9,8
Liniowa struktura organizacyjna	54,2	18,1	27,7
Funkcjonalna struktura organizacyjna	20,2	52,1	27,7
Macierzowa struktura organizacyjna	2,1	70,2	27,7
Dywizjonalna struktura organizacyjna	4,3	68,0	27,7
Realizacja strategii innowacyjnej	34,4	24,6	41,0
Realizacja strategii zachowawczej	18,0	41,0	41,0
Realizacja strategii obliczonej na przetrwanie	6,6	52,4	41,0
Wynagradzanie czasowe pracowników na stanowiskach kluczowych	39,3	55,8	4,9
Wynagradzanie akordowe pracowników na stanowiskach kluczowych	5,7	89,4	4,9
Wynagradzanie czasowe z premią za wyniki pracowników na stanowiskach kluczowych	61,5	33,6	4,9
Wynagradzanie pracowników na stanowiskach kluczowych poprzez dodatkowe nagrody	44,3	50,8	4,9
Inny sposób wynagradzania pracowników na stanowiskach kluczowych	10,7	84,4	4,9
Wykorzystywanie formalnych źródeł informacji w przedsiębiorstwie	68,0	19,7	12,3
Wykorzystywanie nieformalnych źródeł informacji w przedsiębiorstwie	31,1	56,6	12,3
Wykorzystywanie wewnętrznych źródeł informacji w przedsiębiorstwie	63,1	24,6	12,3
Wykorzystywanie zewnętrznych źródeł informacji w przedsiębiorstwie	58,2	29,5	12,3
Baza klientów istnieje i jest na bieżąco aktualizowana	71,3	15,6	13,1
Baza klientów istnieje, lecz nie jest stosowana w działaniach operacyjnych	5,7	81,2	13,1
Brak bazy klientów	9,8	77,1	13,1
Wykorzystywanie klasycznego oprogramowania	69,7	26,2	4,1
Wykorzystywanie specjalistycznego oprogramowania	45,1	50,8	4,1
Korzystanie z systemu ERP	18,0	67,0	15,0
Korzystanie z systemu CRM	39,0	49,0	12,0
Patenty, wnioski racjonalizatorskie	13,0	53,0	34,0
Znaki towarowe, handlowe	29,0	37,0	34,0
Dostęp do Internetu przez stałe łącze szerokopasmowe	60,6	32,0	7,4
Dostęp do Internetu przez modem analogowy	18,9	73,7	7,4
Dostęp do Internetu przez połączenie bezprzewodowe	31,1	61,5	7,4
Brak dostępu do Internetu	1,6	91,0	7,4

Tabela 4, cd.

1	2	3	4
Posiadanie własnej strony internetowej www	80,0	14,0	6,0
Posiadanie własnej infolinii	37,0	56,0	7,0
Posiadanie intranetu	54,0	35,0	11,0
Posiadanie ekstranetu	13,0	70,0	17,0
Korzystanie z Internetu w kontaktach z organami administracji publicznej	66,0	23,0	11,0
Korzystanie z Internetu w celu edukacji i szkolenia pracowników (e-learning)	39,0	49,0	12,0
Korzystanie z Internetu w celu monitorowania rynku	75,0	16,0	9,0
Korzystanie za pośrednictwem Internetu z usług bankowych	81,0	7,0	12,0
Korzystanie z protokołu bezpieczeństwa (SSL)	47,0	35,0	18,0
Dokonywanie zakupów przez Internet	57,0	32,0	11,0
Otrzymywanie zamówień przez Internet	59,0	30,0	11,0
Prowadzenie sprzedaży <i>on-line</i>	15,0	73,0	12,0
Stosowanie podpisu elektronicznego	59,0	29,0	12,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

Na podstawie wyników testu normalności Shapiro-Wilka (tab. 3) dla przyjętego w badaniu poziomu istotności $\alpha = 0,05$ hipotezę zerową o normalności rozkładów cech należy odrzucić. Oznacza to przyjęcie hipotezy alternatywnej, głoszącej, że rozkłady empiryczne poszczególnych cech nie są zgodne z rozkładem normalnym. Zatem średnie arytmetyczne badanych cech ilościowych niekoniecznie mogą dobrze odzwierciedlać przeciętny poziom zjawisk. Uwzględnienie w analizie dominanty i mediany (tab. 2) jest więc uzasadnione.

Ponad połowa przedsiębiorstw (51 z 90) zapewniała wszystkim swoim pracownikom niezbędne narzędzia pracy, umożliwiające sprawną realizację zadań (X_1), co pozytywnie wpływa na materialne warunki pracy. Tylko w około jednej trzeciej przedsiębiorstw (18 z 55) wszystkie procesy podlegały standaryzacji (X_2), co nie jest zadowalającym rezultatem. Odsetek nowych produktów wprowadzonych na rynek w ciągu ostatnich pięciu lat w ogólnej ich liczbie (X_3) w połowie przedsiębiorstw był nie większy niż 7%, a średnio co czwarta firma nie wprowadziła żadnego nowego produktu. Udział stałych dostawców w ogólnej ich liczbie (X_4) w połowie firm był nie mniejszy niż 80%, co wskazuje na ich dobre relacje z dostawcami. W co drugim przedsiębiorstwie odsetek pracowników kluczowych z wykształceniem wyższym (X_7) był nie mniejszy niż 55%. W około 40% przedsiębiorstw (37 z 91) wszyscy pracownicy posiadali odpowiednie kwalifikacje do pełnienia określonych funkcji w odniesieniu do potrzeb firmy (X_{14}). Średnio w co trzecim przedsiębiorstwie każdy pracownik co najmniej jeden raz w tygodniu korzystał w pracy z komputera (X_{15}).

Z tabeli 2 wynika, że jedynie cztery cechy X_1, X_2, X_4, X_{14}) charakteryzują się relatywnie niskim poziomem zróżnicowania. Zatem ich średnie wartości posiadają wiarygodną wartość diagnostyczną, ponieważ dobrze opisują przeciętny poziom analizowanych zjawisk. Ponadto dość wysokie wartości średnie tych cech (89%, 78,4%, 68,7% i 81,7%) dają podstawę do stwierdzenia, że te obszary kapitału intelektualnego przedsiębiorstw należy ocenić wysoko.

Z tabeli 4 wynika, że ponad jedna trzecia firm nie posiada żadnego systemu zarządzania, co nie jest zadowalającym wynikiem. Ponad połowa ankietowanych praktykuje liniową strukturę organizacyjną, a jedna piąta wykorzystuje strukturę funkcjonalną. Tylko kilka przedsiębiorstw stosuje strukturę macierzową i dywizyjną. Najchętniej realizowaną strategią jest strategia innowacyjna, którą stosuje około jedna trzecia respondentów. Najczęściej stosowaną formą wynagradzania pracowników na stanowiskach kluczowych jest wynagrodzenie czasowe z premią za wyniki. Najmniej popularne jest wynagrodzenie akordowe. Ponad połowa firm wykorzystuje formalne, wewnętrzne i zewnętrzne źródła informacji. Źródła informacji o charakterze nieformalnym są wykorzystywane przez prawie jedną trzecią respondentów. Prawie trzy czwarte ankietowanych posiada i na bieżąco aktualizuje bazę klientów. Tylko kilka przedsiębiorstw ma bazę klientów, której nie wykorzystuje w działaniach operacyjnych. Około jedna trzecia firm wykorzystuje klasyczne oprogramowanie (np. finansowo-księgowe). Specjalistyczne oprogramowanie stosuje 45,1% badanych. Systemy CRM i ERP nie są wykorzystywane na szeroką skalę. 39% badanych korzysta z systemu CRM, natomiast systemu ERP używa tylko 18% respondentów. Posiadanie patentów, wniosków racjonalizatorskich, znaków towarowych i handlowych nie wygląda korzystnie. Ten obszar kapitału intelektualnego wymaga usprawnienia. Prawie 100% firm ma dostęp do Internetu, co jest wynikiem bardzo dobrym. Jednak samo posiadanie Internetu nie jest wystarczające do uzyskania przewagi konkurencyjnej. Bardzo ważne jest odpowiednie łącze dostępowe. Najlepszym rozwiązaniem jest łącze szerokopasmowe, które posiada większość badanych (60,6%). Ważny jest również stopień wykorzystania Internetu w różnych obszarach działalności firmy (tab. 4).

5. Podsumowanie

Wyniki badań wskazują, że skuteczność i efektywność kapitału intelektualnego podmiotów zorganizowanych Podkarpacia należy poprawić. Poza kilkoma przebadanymi obszarami wyniki generalnie nie są satysfakcjonujące. Być może na taką ocenę wpłynął również odsetek braku odpowiedzi na wybrane pytania (w niektórych przypadkach dość duży). Wydaje się, iż jedną z przyczyn takiej sytuacji jest mało profesjonalna wiedza na temat współczesnych wyzwań determinujących funkcjonowanie podmiotów zorganizowanych. Kolejnym wnioskiem z prowadzonych badań jest potrzeba stymulowania poprawy skuteczności KI, podobnie jak to jest już realizowane w NTHills i KIGNET. Rezultat badań wskazuje ponadto, iż stan KI w przedsię-

biorstwach jest mocno zróżnicowany pod względem niektórych cech. Cel badawczy został zrealizowany, a hipotezę naukową zweryfikowano pozytywnie.

Literatura

- Bąk M., *Uwagi na temat pojęcia i klasyfikacji wartości niematerialnych*, [w:] *Informacyjna funkcja rachunkowości w gospodarce współczesnej*, red. A. Dyhdalewicz, G. Klamecka-Roszkowska, J. Sikorski, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2008.
- Čarnický S., Krupa K.W., Skotny P., *Business Intelligence: theory and practice*, Publishing House of Rzeszow University, Rzeszow – Košice 2011.
- Kasiewicz S., Rogowski W., Kicińska M., *Kapitał intelektualny. Spojrzenie z perspektywy interesariuszy*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006.
- Kolarz M., *Znaczenie wiedzy i kapitału intelektualnego we współczesnej gospodarce i organizacji*, [w:] *Kapitał ludzki w dobie integracji i globalizacji*, red. B. Kozusznik, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2005.
- Moore L., Craig L., *Intellectual Capital in Enterprise Success: Strategy Revisited*, Wiley 2008.
- Mroziewski M., *Kapitał intelektualny współczesnego przedsiębiorstwa. Koncepcje, metody wartościowania i warunki jego rozwoju*, Difin, Warszawa 2008.
- Poltorak A.I., Lerner P.J., *Essentials of Intellectual Property: Law, Economics, and Strategy*, Wiley 2011.
- Tkáč M., Babiak M., Krupa K.W., *Lewarowa siła personelu MSP (rezultaty międzynarodowych badań)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2012.
- Zyla M.L., *Fair Value Measurements. Practical Guidance and Implementation*, Wiley 2010.

ASSESSMENT OF INTELLECTUAL CAPITAL LEVEL IN ENTERPRISES OF PODKARPACKIE VOIVODESHIP BASED ON EMPIRICAL RESEARCH RESULTS

Summary: Intellectual capital (IC) is one of the most important factors influencing the competitiveness of enterprises. The aim of the paper is to present the empirical research results concerning the chosen aspects of evaluation of the intellectual capital level in enterprises. Questionnaire and statistical methods were used in the research process. The results were presented in tables. 2010 was the period of research. 62 features of IC were taken into consideration in the research process. The results show that the state of intellectual capital in the analysed group of 122 enterprises is relatively on a low level.

Keywords: intellectual capital, company, statistical feature.